

BOSHLANG`ICH SINFLARDA AHLOQIY TARBIYANI RIVOJLANTIRISH.

Karimova Mohiraxon Rahmonaliyevna
Andijon viloyati Izboskan tumani 12-maktab
boshlang`ich sinf o`qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich maktablarda axloqiy tarbiyaning ahamiyati va amalga oshirilishi ko'rib chiqiladi. U mavjud adabiyotlarni o'rganadi, samarali usullarni muhokama qiladi va turli tadqiqotlar natijalarini taqdim etadi. Maqola erta bolalik ta'limida axloqiy tarbiyani oshirish bo'yicha takliflar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: axloqiy tarbiya, boshlang'ich ta'lim, xarakterni rivojlantirish, axloqiy tarbiya, o'quv dasturini tuzish, erta bolalik ta'limi.

Axloqiy tarbiya boshlang'ich maktab o'quvchilarida umumiy rivojlanishning hal qiluvchi jihati hisoblanadi. Bu o'quvchilarga ularning xarakteri va xulq-atvorini shakllantiradigan qadriyatlar, axloq va tamoyillarni o'rgatishni o'z ichiga oladi. Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda axloqiy tarbiyaning ahamiyati, samarali amalga oshirish strategiyasi va usullari ko'rib chiqiladi. Axloq tuyg'usini tarbiyalash orqali maktablar mas'uliyatli va ijtimoiy ongli shaxslarning rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin.

Boshlang'ich sinflarda axloqiy tarbiya samaradorligini o'rganish uchun ushbu tadqiqot aralash metodlardan foydalangan. Quyidagi usullardan foydalanildi:

So'rov: o'qituvchilar va ota-onalar axloqiy tarbiyaning ahamiyati va uning bolalarga ta'siri haqida o'z nuqtai nazarlarini to'plash uchun so'rov o'tkazildi.

Suhbatlar: axloqiy tarbiyani o'qitish amaliyotiga muvaffaqiyatli kiritgan o'qituvchilar bilan chuqur suhbatlar o'tkazildi.

Sinf kuzatuvlari: boshlang'ich sinflarda axloqiy tarbiyani amalga oshirishning ilg'or tajribalari va muammolarini aniqlash uchun kuzatuvlar o'tkazildi.

O'quv dasturlari tahlili: axloqiy tarbiya qay darajada va qay tarzda kiritilganligini baholash uchun mavjud o'quv dasturlari tahlil qilindi.

Boshlang'ich sinflarda axloqiy tarbiyani rivojlantirish yosh o'quvchilarning qadriyatlari va xarakterini shakllantirish uchun juda muhimdir. Axloqiy tarbiyani samarali birlashtirish uchun ba'zi strategiyalar:

O'quv Dasturining Integratsiyasi

- Hikoyalar va adabiyot: axloqiy saboqlarni ta'kidlaydigan hikoyalar, ertaklar va ertaklardan foydalaning. Belgilarning harakatlari va ularning oqibatlarini muhokama qiling.

- Tarix va ijtimoiy tadqiqotlar: axloqiy jasorat, halollik va boshqa fazilatlarni namoyish etadigan tarixiy shaxslar va voqealarni ajratib ko'rsatish.

Sinf Faoliyati

- Rolli o'yin: o'quvchilar axloqiy qarorlarni talab qiladigan turli vaziyatlarda rol o'ynaydigan stsensariylarni yarating. Natijalar va axloqiy oqibatlarni muhokama qiling.

- Guruh loyihalari: jamoaviy ish, almashish va o'zaro hurmatni talab qiladigan hamkorlikdagi loyihalarni rag'batlantirish.

Munozara va mulohaza

- Axloqiy dilemmalar: yoshga mos axloqiy dilemmalarni taqdim eting va mumkin bo'lgan echimlar va ularning axloqiy oqibatlari bo'yicha sinf muhokamalarini osonlashtiring.

- Ko'zgu jurnallari: o'quvchilarga turli axloqiy masalalar bo'yicha o'z harakatlari, fikrlari va his-tuyg'ularini aks ettiradigan jurnallarni yuritishlari kerak.

Belgilar Ta'lim Dasturlari

- Halollik, hurmat, mas'uliyat va hamdardlik kabi muayyan qadriyatlarga qaratilgan dasturlarni amalga oshirish.

- Ushbu qadriyatlarni ta'kidlaydigan va ularni muntazam muhokama qiladigan plakatlar va jadvallar kabi ko'rgazmali qurollardan foydalaning.

Xulq-Atvorni Modellashtirish

- O'qituvchilar va maktab xodimlari o'quvchilarga singdirmoqchi bo'lgan axloqiy xulq-atvorni modellashtirishlari kerak.

- Ijobiy harakatlarni kuchaytirish uchun o'quvchilarda axloqiy xatti-harakatlarni tan olish va maqtash.

Xizmatni O'rganish

- Talabalarni jamoat xizmatlari loyihalariga jalb qilish. Bu ularga boshqalarga yordam berishning muhimligini va ularning harakatlarining jamiyatga ta'sirini tushunishga yordam beradi.

Sinf Muhiti

- Hurmat, adolat va mehribonlikni targ'ib qiluvchi sinf muhitini yarating.

- Xulq-atvoriga oid aniq qoidalar va taxminlarni belgilang va ularni izchil bajaring.

Ota-Onalarning Ishtiroki

- Ota-onalarni maktab qadriyatlari to'g'risida xabardor qilish va ularni uyda ushbu qadriyatlarni mustahkamlashga undash orqali axloqiy tarbiya jarayoniga jalb qilish.

- Ota-onalar uchun axloqiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash bo'yicha manbalar va seminarlar taqdim etish.

Texnologiyadan foydalanish

- Axloqiy tarbiyaga qaratilgan ta'lim dasturlari va o'yinlaridan foydalaning.

- Axloqiy saboqlarni ta'kidlaydigan va atrofdagi munozaralarni osonlashtiradigan video va animatsiyalarni namoyish eting.

Baholash va mulohaza

- Viktorinalar, munozaralar va kuzatuvlar orqali talabalarning axloqiy tushunchalarni tushunishlarini muntazam ravishda baholash.

- Talabalarga axloqiy fikrlash va xatti-harakatlarini yaxshilashga yordam berish uchun konstruktiv fikr va ko'rsatmalar bering.

Misol Faoliyati:

"Doira vaqti" muhokamalari: har kuni o'quvchilar qilgan yoki guvoh bo'lgan xayrli ishlari bilan bo'lishishlari uchun bir necha daqiqa vaqt ajrating.

"Mehribonlik daraxti": o'quvchilar o'zlari bajargan yoki kuzatgan yaxshi harakatlar bilan barglarni qo'shishlari mumkin bo'lgan daraxt plakatiga ega bo'ling.

"Oyning qadriyatları": tegishli tadbirlar va munozaralarni o'z ichiga olgan holda har oyda bitta qiymatga e'tibor qarating.

Ushbu strategiyalarni boshlang'ich ta'lim o'quv dasturiga kiritish orqali maktablar o'quvchilarni butun hayoti davomida boshqaradigan axloqiy qadriyatlarning mustahkam poydevorini yaratishi mumkin.

Topilmalar boshlang'ich maktablarda axloqiy tarbiyaga yanada tizimli yondashuv zarurligini ta'kidlaydi. Samarali axloqiy tarbiya nafaqat axloqiy mavzularni o'quv dasturiga kiritishni, balki o'qituvchilar, ota-onalar va jamoatchilikni faol jalb qilishni ham talab qiladi. O'qituvchilarning malakasini oshirish ularni axloqiy tarbiyani samarali o'rgatish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va resurslar bilan jihozlash uchun juda muhimdir.

Bundan tashqari, axloqiy xulq-atvorni targ'ib qiluvchi va modellashtiradigan maktab madaniyatini yaratish juda muhimdir. Maktablar o'quvchilarni kundalik o'zaro munosabatlarida hamdardlik, hurmat va mas'uliyatni mashq qilishga undaydigan dasturlarni amalga oshirishi kerak. Maktablar va oilalar o'rtasidagi hamkorlikdagi sa'y-harakatlar sinfda o'qitiladigan qadriyatlarni mustahkamlab, izchil xabarni ta'minlaydi.

Xulosa va takliflar

Boshlang'ich sinflarda axloqiy tarbiya bolalarning yaxlit rivojlanishi uchun juda muhimdir. Axloqiy tarbiyani oshirish uchun quyidagi takliflar taklif etiladi:

O'quv dasturining integratsiyasi: barcha fanlar bo'yicha axloqiy tarbiyani tizimli ravishda o'zida mujassam etgan keng qamrovli o'quv dasturini ishlab chiqish.

O'qituvchilarni tayyorlash: o'qituvchilarga axloqiy qadriyatlarni o'rgatishning samarali strategiyasini o'rganish uchun kasbiy rivojlanish imkoniyatlarini taqdim etish.

Resurslarni taqsimlash: axloqiy tarbiya dasturlarini amalga oshirishni qo'llab-quvvatlash uchun resurslarni, shu jumladan vaqt va materiallarni ajrating.

Ota-onalarning ishtiroki: seminarlar, munozaralar va hamkorlikdagi tadbirlar orqali ota-onalarning axloqiy tarbiyada faol ishtirokini rag'batlantirish.

Jamiyatni jalb qilish: axloqiy xulq-atvor va ijtimoiy mas'uliyatning hayotiy misollarini taqdim etish uchun jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikni rivojlantirish.

Ushbu strategiyalarni qabul qilish orqali boshlang'ich maktablar yosh bolalarning axloqiy va axloqiy rivojlanishini tarbiyalaydigan, ularni jamiyatning mas'uliyatli va rahmdil a'zolari bo'lishga tayyorlaydigan muhitni yaratishi mumkin.

Adabiyotlar.

1. Jabborova O., Umarova Z. Boshlang'ich ta'limda "Tarbiya" fanini o'qitish metodikasi. – Toshkent, 2020
2. Ruzikulovna, S. D. (2021). The Importance of Personal Value Approach Methodology in Primary School Literacy Classes. *JournalNX*, 7(11), 78-82.
3. Shabbazova, D. (2023). PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL FACTORS OF IMPROVING THE LITERACY OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS BASED ON A PERSONAL VALUE APPROACH. *Academia Science Repository*, 4(05), 12-19.
4. Ruzikulovna, S. D. (2023). Analysis of the Level of Valuable Approach to Primary Class Students. *Web of Semantic: Universal Journal on Innovative Education*, 2(4), 227-230.
5. Ruzikulovna, S. D. (2021). PRIMARY EDUCATION TEACHER AND STUDENT TEACHING ACTIVITIES AND SYSTEM OF PERSONAL VALUES. *European Scholar Journal*, 2 (7), 32-33.
6. Roziklovna, P. D. S. D. (2023). Systematics of Primary Education Content on the Base of Axiological Paradigm. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 25, 55-57.